

MERE JA SISEVEEKOGUDE ÖKOSÜSTEEMITEENUSTE KAARDISTAMISE METOODIKAD

TÖÖRÜHM:

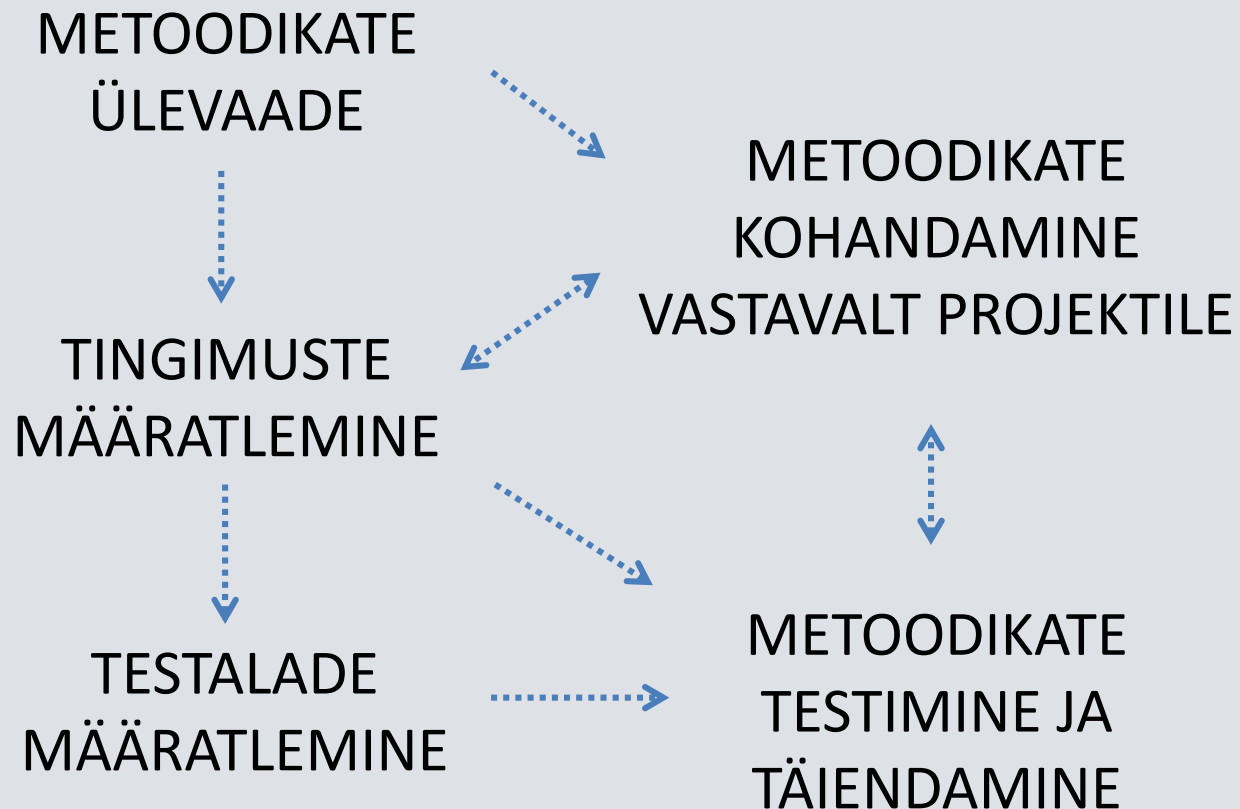
Siiri Römer

Miguel Villoslada

Janar Raet

Kalev Sepp

UURINGU EESMÄRK

ÖST TÜÜP (ÖST NÕUDLUS, ÖST PAKKUMINE)

KAARDISTAMISE **SKAALA** (GLOBAALNE, REGIONAALNE, KOHALIK TASAND)

TEENUSE PAKKUMISE ÜKSUS– *SPU*

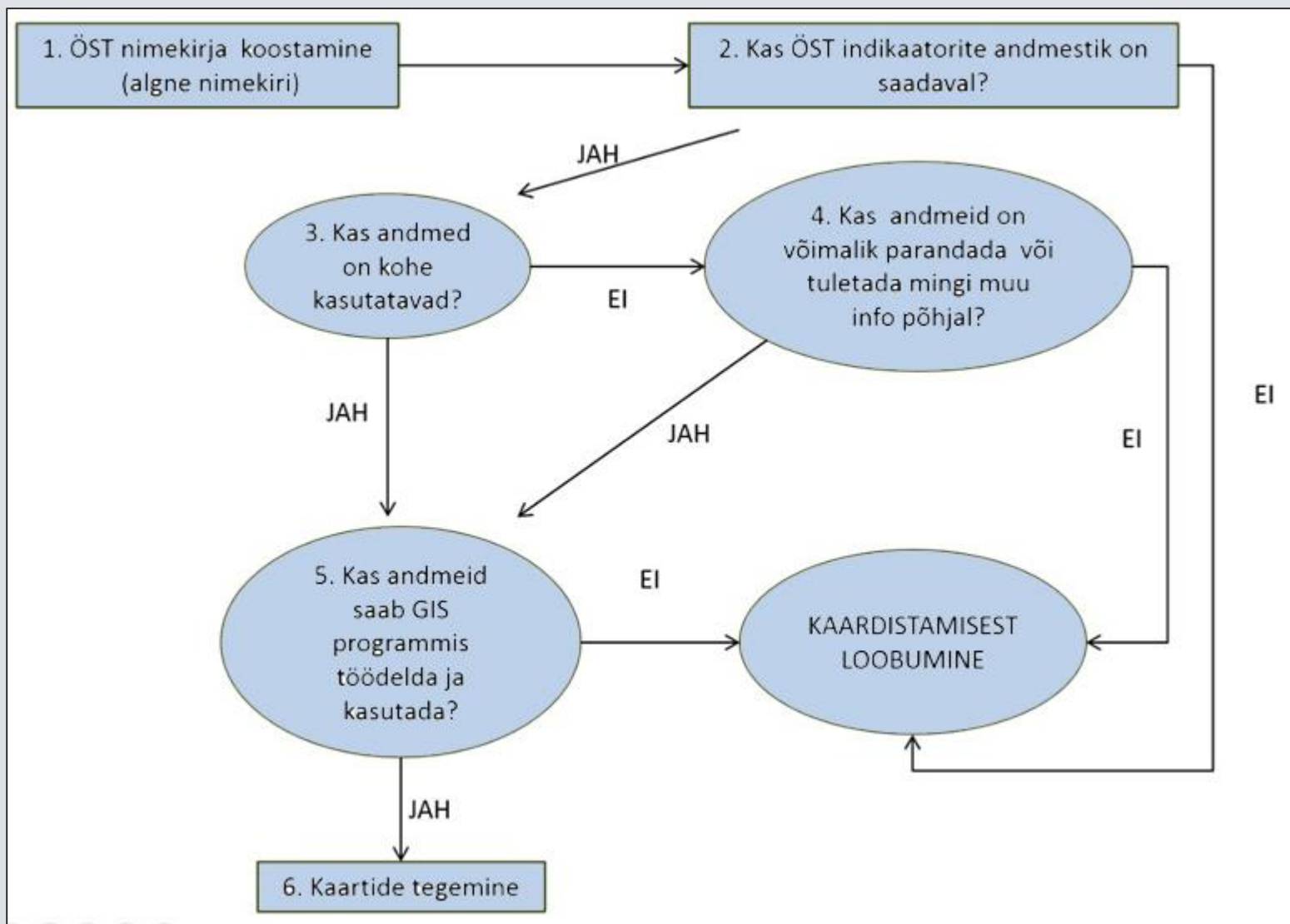
KASUTATAVAD **INDIKAATORID** JA **MÕÕTÜHIKUD** (OLEMASOLU, MÕÕDETAVAL)

ANDMEALLIKAD (MÕÕDETUD/PRIMAAR ANDMED, EKPERTIDE HINNANG)

RUUMILISED DETAILID (SKAALA, ULATUS, RESOLUTSIOON)

KAARDISTAMISE PERIOOD

INDIKAATORITE MÄÄRATLEMISE KRITEERIUMID

TEENUSE PAKKUMISE ÜKSUSTE MÄÄRATLEMINE

Sõltuvalt hinnatavast ÖST, on kaardistamise üksused:

Järved

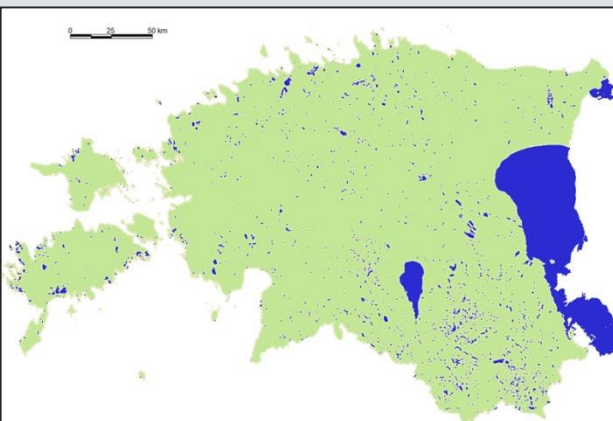
- Järve pind
- Järve valgala

Jões

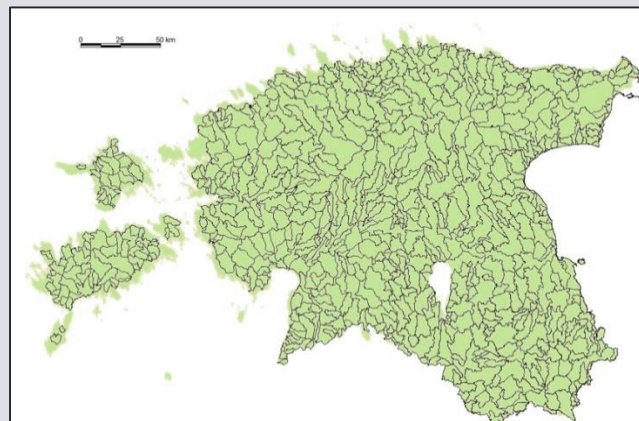
- Valgala
- Jõesäng
- Alamvalgalad

Lahed

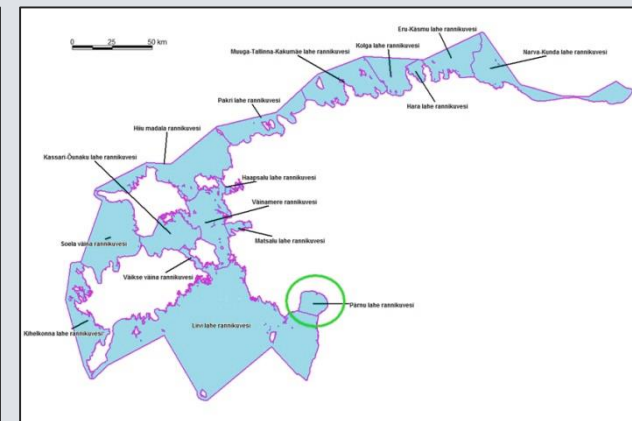
- (Puhvriga) rannajoon
- Rannikumere pind (vastavalt Veedirektiivile)

SIIRI RÖMER

PROJEKTI LÖPPSEMINAR

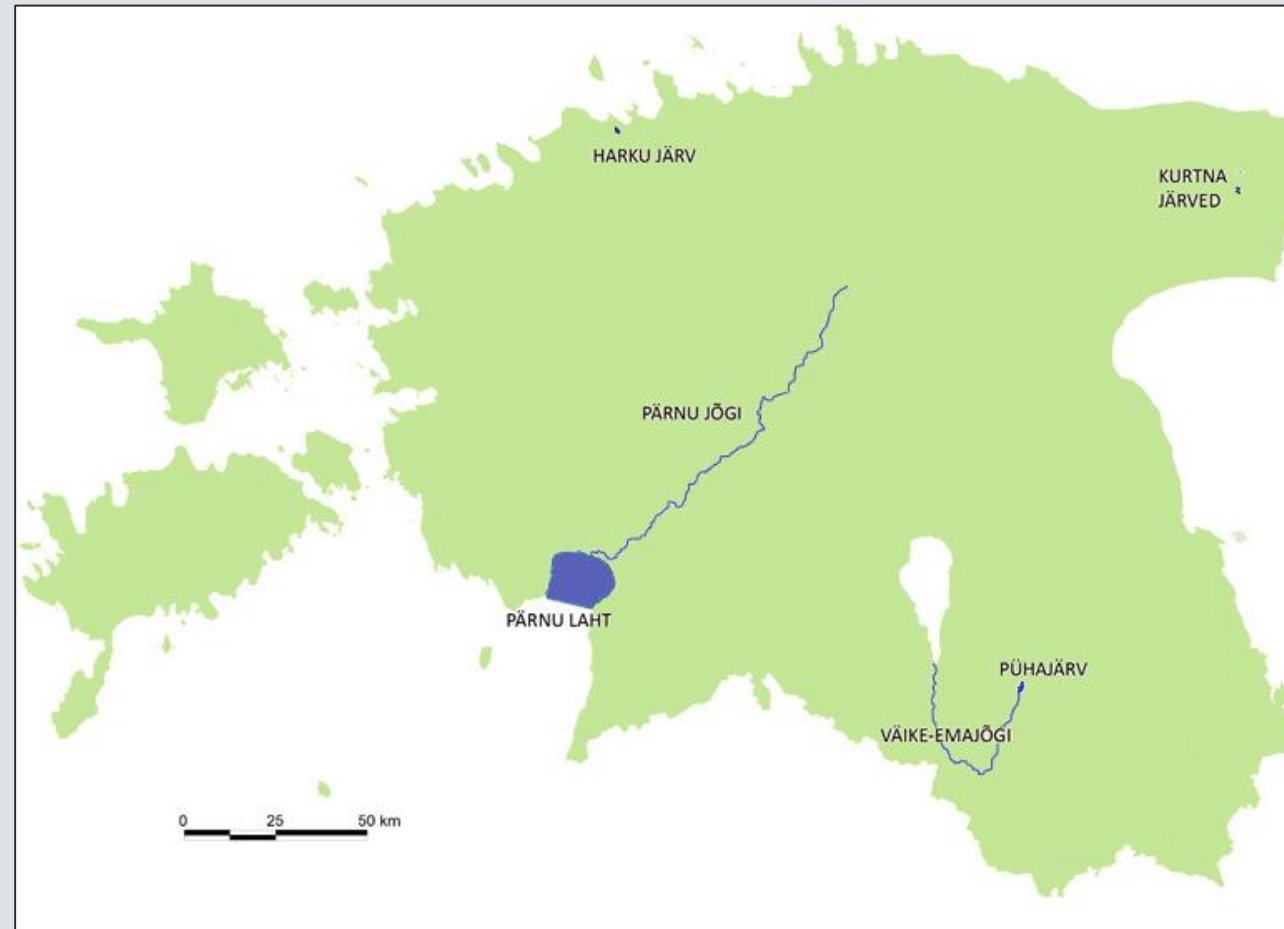
24.11.2015 TARTU

TESTALADE MÄÄRATLEMINE

Järved: Harku järv
Kurtna järv
Pühajärv

Jõed: Pärnu jõgi
Väike-Emajõgi

Lahed: Pärnu laht

KAARDISTAMINE

```
graph TD; A[KAARDISTAMINE] -.-> B[ÖST PAKKUMISE KAARDISTAMINE]; A -.-> C[ÖST NÕUDLUSE KAARDISTAMINE];
```

ÖST PAKKUMISE KAARDISTAMINE

- Eksperhinnangul põhinev kaardistamine
- Biofüüsiline kaardistamine
- Rahalise väärtuse kaardistamine

ÖST NÕUDLUSE KAARDISTAMINE

- Sotsiaal-kultuuriliste väärtuste kaardistamine

EKSPERTHINNANGUL PÕHINEV KAARDISTAMINE

6 astmeline lähenemine

ASTE
1. ÖST VALIMINE
2. MAATRIKSI KOOSTAMINE
3. ALUSKAARTIDE VALIMINE
4. EKSPERTIDE VALIMINE
5. HINDAMINE
6. GIS ANDMETÖÖTLUS

KIRJELDUS
<ul style="list-style-type: none">
ÖST määratlemine
Indikaatorite määratlemine
<ul style="list-style-type: none">
Skaala määramine
Hinnatavate pakkumise üksuste ja ÖST määratlemine
<ul style="list-style-type: none">
Aluskaardi määratlemine
<ul style="list-style-type: none">
Eksperti valimise kriteeriumite määramine
Sobivate ekspertide valimine
<ul style="list-style-type: none">
Maatriksi täitmine
Usaldusväarsuse kontrollimine
<ul style="list-style-type: none">
Kaardistuse loomine

Testala:
Väike-Emajõgi

EKSPERTHINNANGUL PÕHINEV KAARDISTAMINE – TESTIMISE TULEMUSED

Testala: Väike-Emajõgi

Vaadeldav ÖST grupp: Varustavad-, reguleerivad-, kultuurilised teenused.

Ekspertid: Jõgede töörühma liikmed

Andmed: Ekspertide hinnangute põhine maatriks

Skaala:

	0 – Ei paku üldse
	1 – Pakub ebaolulises koguses
	2 – Pakub mõõdukalt
	3 – Pakub olulises koguses
	4 – Pakub väga olulises koguses

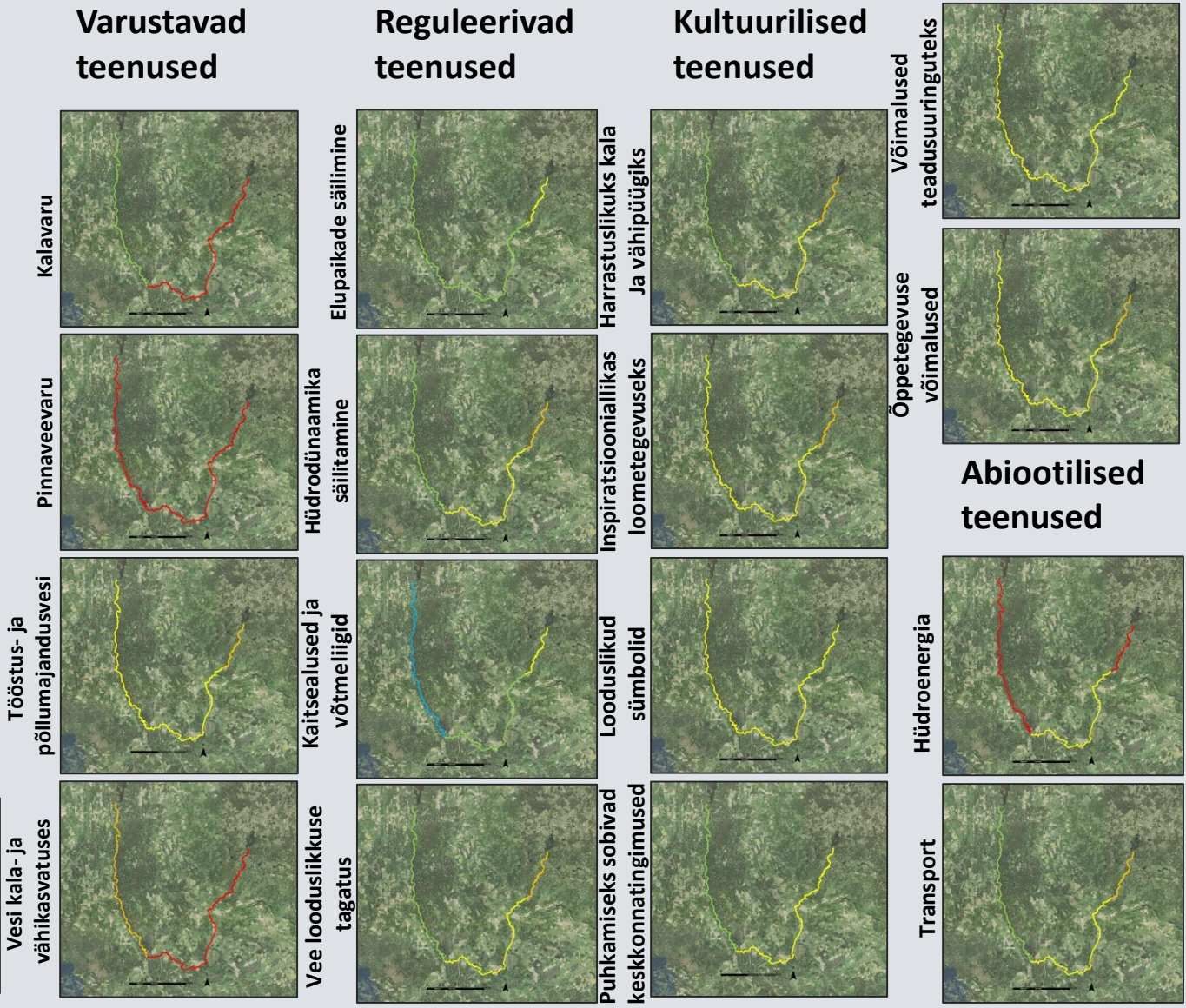
ÖST grupp	Ökosüsteemiteenus	Veekogum		
		V-E 1	V-E 2	V-E 3
Varustavad teenused	Kalavaru (töenduslik kalapüük)	0	0	3
	Pinnaveevaru joogiks	0	0	0
	Vesi kala- ja vähikasvatuses (vesiviljeluses)	0	0	1
	Tööstus- ja põllumajandusvesi	1	2	2
Reguleerivad ja säilitavad teenused	Elupaikade säilitamine	2	3	3
	Kaitsealused ja võtmeliigid ning nende säilitamine	2	3	4
	Vee looduslikkuse tagatus (looduslik veekvaliteet ja heitvee lahjendus, isepuhastusvõime)	1	2	3
	Hüdrodünaamika säilitamine ja kaitse üleujutuste eest	1	2	3
Kultuurilised teenused	Puhkamiseks sobivad keskkonnatingimused	2	2	3
	Harrastuslikuks kala- ja vähipüügiks ning jahinduseks sobivad keskkonnatingimused	1	2	3
	Võimalused teadusuuringuteks	2	2	2
	Õppetegevuse võimalused	1	2	2
	Inspiratsiooniallikas loometegevuseks	1	2	2
	Looduslikud sümbolid (pühapaigad, rahvuslikud sümbolid)	2	2	2
Abiootilised teenused	Hüdroenergia	0	2	0
	Transport (laevatamine ja jääteed)	1	2	3

EKSPERTHINNANGUL PÕHINEV KAARDISTAMINE – TESTIMISE TULEMUSED

Testala: Väike-Emajõgi

Skaala:

- █ 0 – Ei paku üldse
- █ 1 – Pakub ebaolulises koguses
- █ 2 – Pakub mõõdukalt
- █ 3 – Pakub olulises koguses
- █ 4 – Pakub väga olulises koguses

MITME ÖKOSÜSTEEMI TEENUSE MAASTIKU INDEKS (MESLI)

MESLI on integreeriv keskkonna indikaator, mis annab edasi üldist ÖST varustatavuse suurust

$$\sum_{i=1}^n \frac{\text{Observed value}_i - \text{Low performance benchmark}_i}{\text{Target}_i - \text{Low performance benchmark}_i}$$

Vaatluse väärtus (Observed value): Ekspertide hinnang igale ÖST-le

Madal tulemuslikkuse võrdlusalus (Low performance benchmark): 0

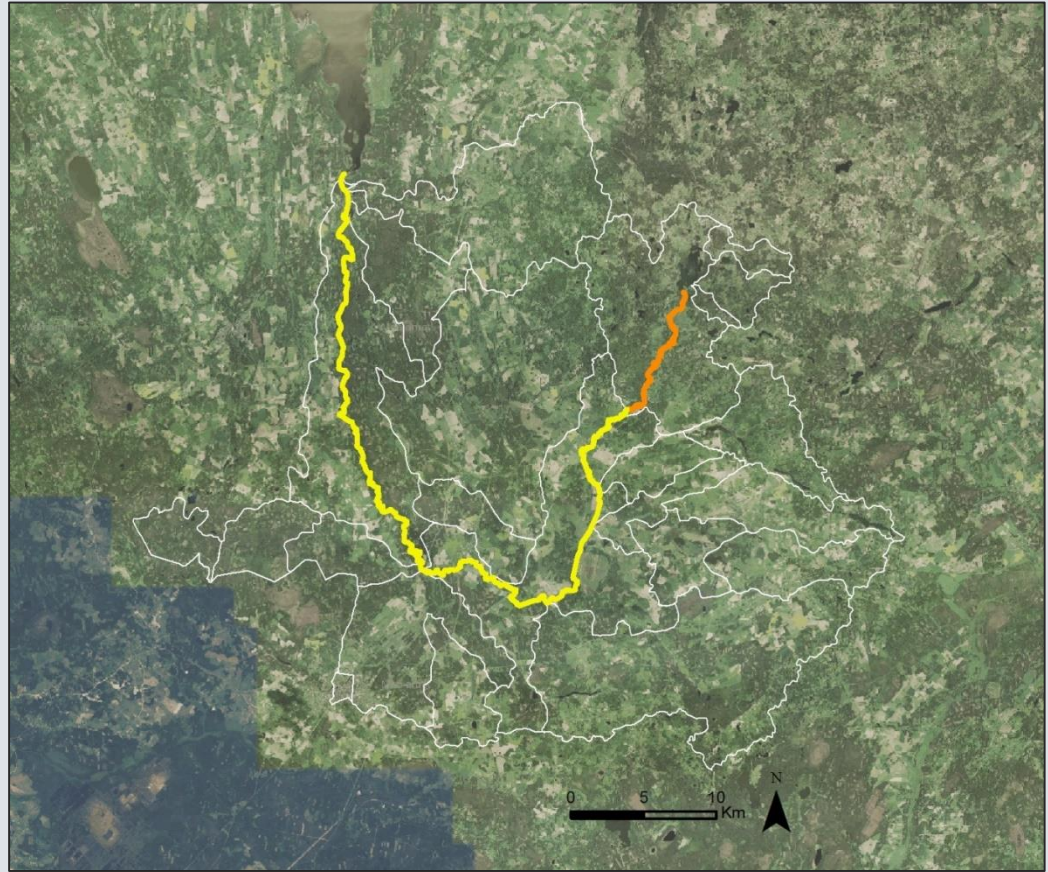
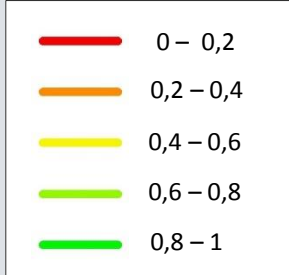
Eesmärk (Target): 4

Indeks põhineb skaalal 0-1, kus 1 on maksimaalne võimalik ÖST varustamise suurus

Testala: Väike-Emajõgi

Veekogum	V-E 1	V-Ei 2	V-E 3
MESLI	0,27	0,44	0,56

Skaala:

BIOFÜÜSILINE KAARDISTAMINE

6 astmeline lähenemine

Testala:
Väike-Emajõgi
Harku järv
Pärnu laht

ASTE	KIRJELDUS
1. INDIKAATORITE VALIMINE	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sobivate indikaatorite määratlemine
2. ANDMETE KOGUMINE	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Alusandmestik ▪ ÖST määratlemise andmed
3. ANDMEBAASI LOOMINE	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Andmebaasi loomine ▪ Andmete uuendamine ▪ Andmete sobivuse hindamine
4. KAARDISTAMISE ÜHIKUTE MÄÄRATLEMINE	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Joon (jõgi, jõe kaldad, lisaharud) ▪ Puhvriga joon (üleujutusosalad) ▪ Polügon (laht, järv, valgala)
5. GIS ANDMETÖÖTLUS	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Koordinaatsüsteemide ühildamine ▪ GIS kalkulatsioonid
6. EKSPERTIDE POOLNE KINNITAMINE	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Võimalike vigade kontrollimine

BIOFÜÜSILINE KAARDISTAMINE – TESTIMISE TULEMUSED

Testala: Väike-Emajõgi, Harku järv, Pärnu laht

Vaadeldav ÖST: Elupaigad ja nende säilimine

Indikaator: Kaitsealusa ala ulatus (%)

Andmed: Natura 2000 alad (linnuala; loodusala);
Maastikukaitseala; Looduskaitseala; Rahvuspark;
Uuendamata eeskirjadega kaitseala.

Teenuse pakkumise üksused:

Jõed: valgala; alam-valgala; jõesäng

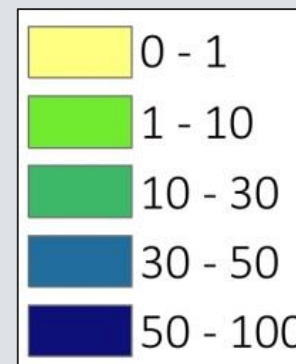
Lahed: rannajoon (nagu defineeritud Veedirektiiviga)

500 m puhverala rannavööndis

Järved: järve pind; järve valgala

Skaala:

Kaitsealusa ala ulatus (%)

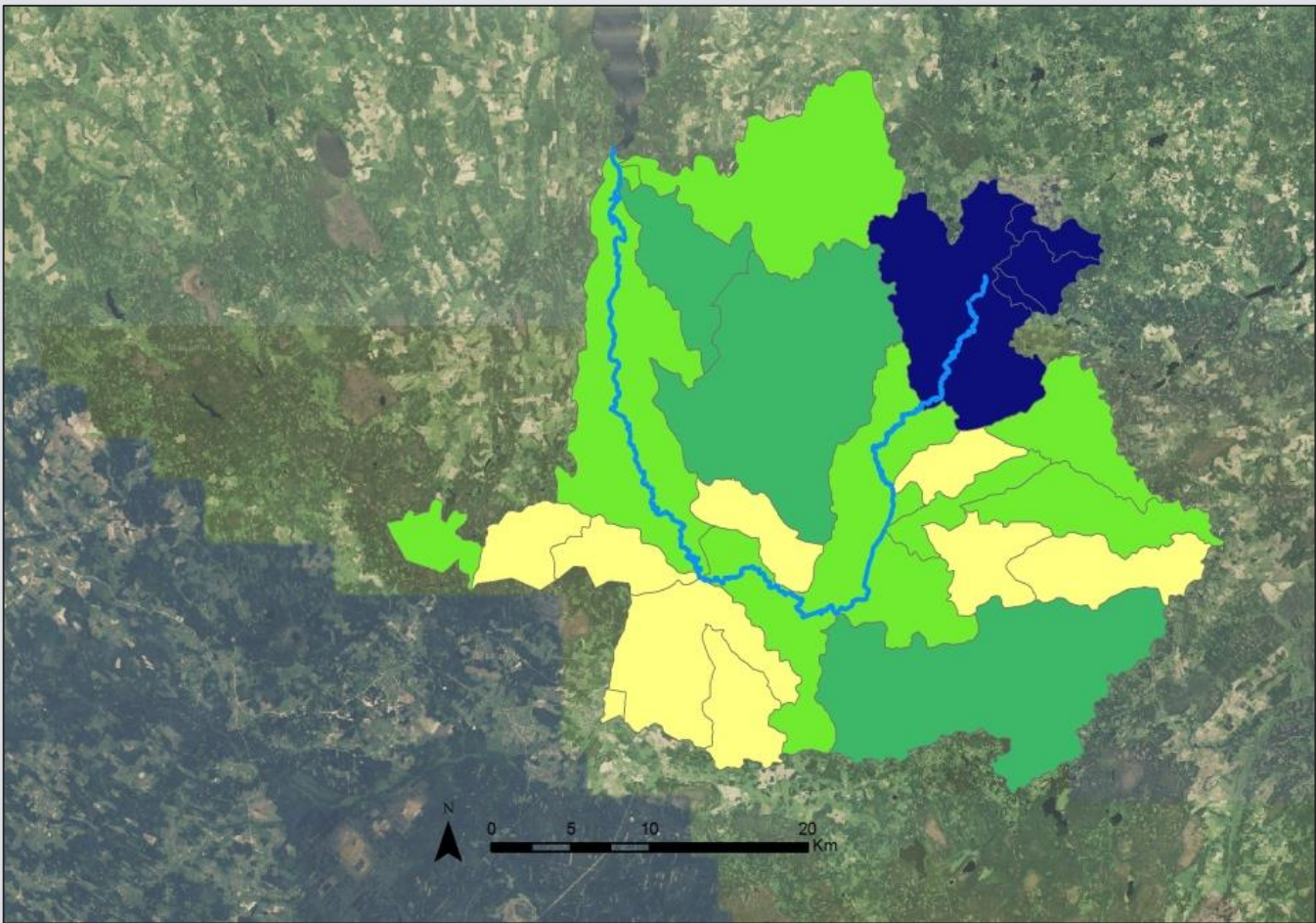
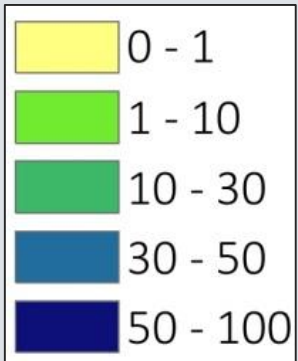
Skaala on loodud lähtudes
*Natural Breaks (Jenks)*meetodile

BIOFÜÜSILINE KAARDISTAMINE – TESTIMISE TULEMUSED

Testala: Väike-Emajõgi

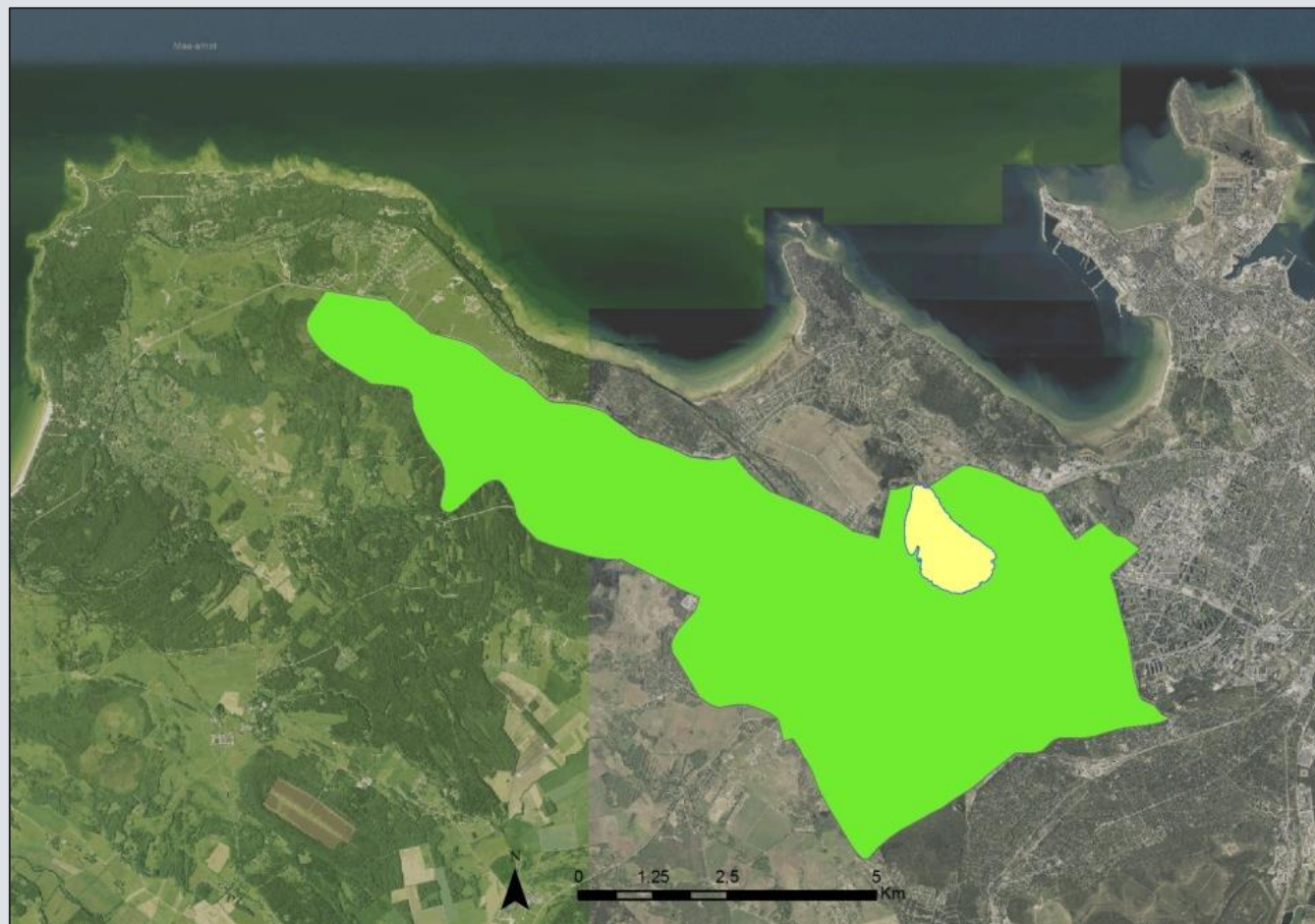
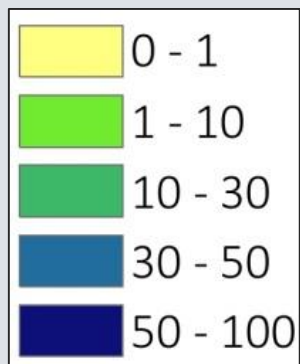
Skaala:
Kaitsealusa ala ulatus (%)

BIOFÜÜSILINE KAARDISTAMINE – TESTIMISE TULEMUSED

Testala: Harku järv

Skaala:
Kaitsealusa ala ulatus (%)

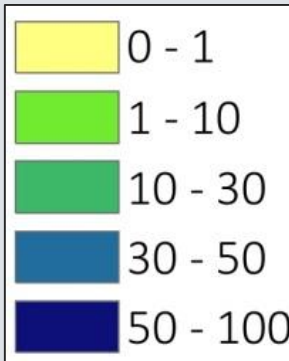

BIOFÜÜSILINE KAARDISTAMINE – TESTIMISE TULEMUSED

Testala: Pärnu laht

Skaala:
Kaitsealusa ala ulatus (%)

RAHALISE VÄÄRTUSE KAARDISTAMINE

6 astmeline lähenemine

Testala:
Harku järv

ASTE	KIRJELDUS
1. ÖST NIMEKIRJA KOOSTAMINE	<ul style="list-style-type: none"> ÖST määratlemine Indikaatorite määratlemine
2. RAHALISE VÄÄRTUSE HINDAMISE METOODIKA VALIMINE	<ul style="list-style-type: none"> Sobiva meetodi valimine (nt tinglik hindamine; valik katse meetod) Testgrupi määratlemine
3. KÜSITLUSE LÄBIVIIMINE	<ul style="list-style-type: none"> Küsitluse koostamine/testimine Küsitluse läbiviimine
4. ANDMETE ANALÜÜS	<ul style="list-style-type: none"> Küsitluse andmete statistiline analüüs
5. TULEMUSTE TEISENDAMINE SUHTELISELE SKAALALE	<ul style="list-style-type: none"> Küsitluse tulemuste teisendamine rahalise väärtuse skaalale
6. GIS ANDMETÖÖTLUS	<ul style="list-style-type: none"> Kaardistuse loomine

RAHALISE VÄÄRTUSE KAARDISTAMINE – TESTIMISE TULEMUSED

Testala: Harku järv

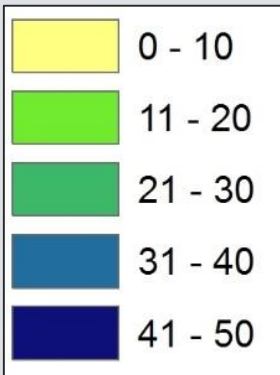
Meetod: tinglik hindamine

Meetod	Stsenaariumid	Maksevalmidus EUR/inimene/aastas
Tinglik hindamine	Paranemine halvalt tasemelt kesisele tasemele	14,71
	Paranemine halvalt tasemelt heale tasemele	16,99

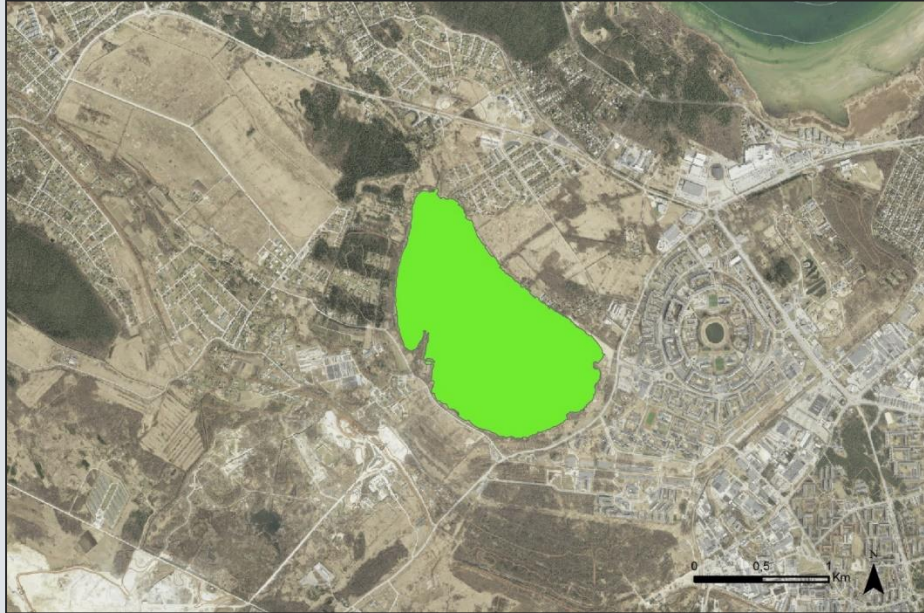
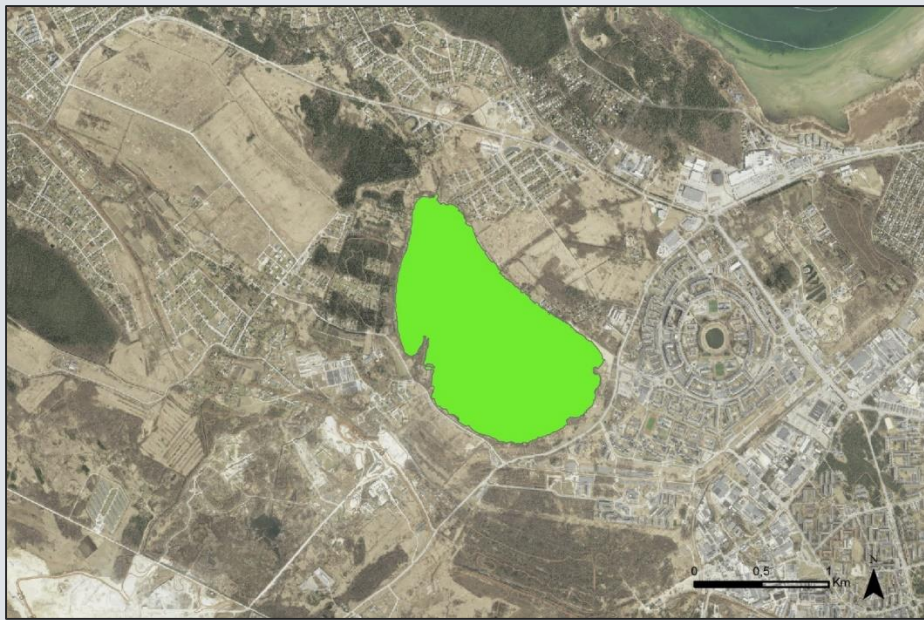
Stsenaarium:
Paranemine halvalt tasemelt kesisele tasemele .....➔

Skaala:

Maksevalmidus eur/in/a

Stsenaarium:
Paranemine halvalt tasemelt heale tasemele .....➔

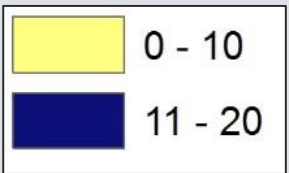
RAHALISE VÄÄRTUSE KAARDISTAMINE – TESTIMISE TULEMUSED

Testala: Harku järv

Meetod: valik katse

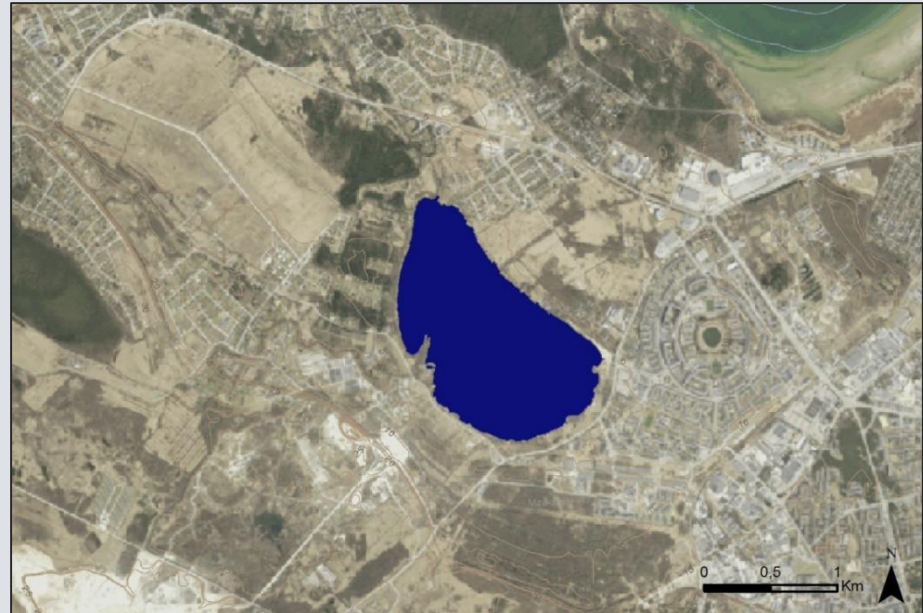
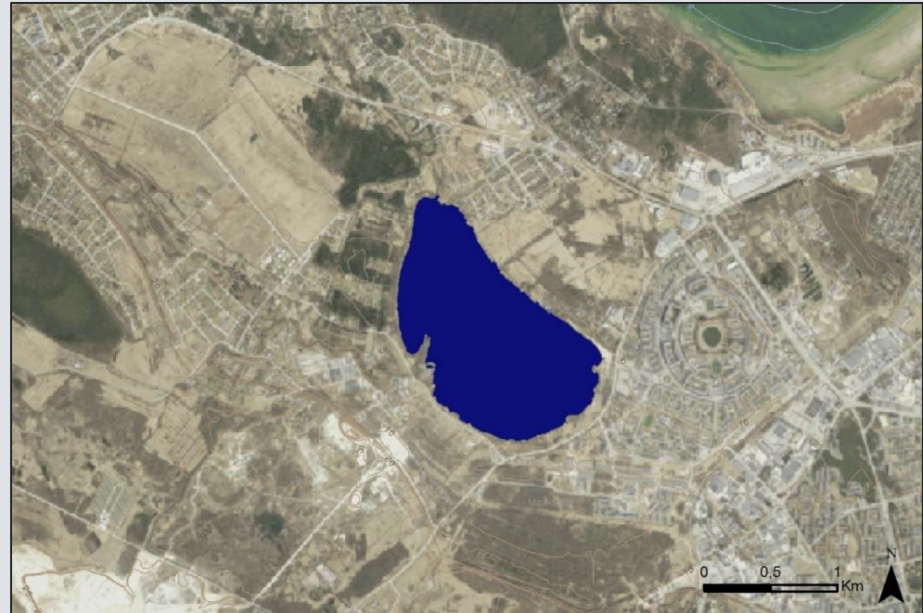
Meetod	Stsenaariumid	Maksevalmidus EUR/inimene/aastas
Valik-katse	Harku järve hüved on kesisel tasemel	18,43
	Harku järve hüved on heal tasemel	27,37

Skaala:
Maksevalmidus eur/in/a

Stsenaarium:
Harku järve hüved on kesisel tasemel
.....➔

Stsenaarium:
Harku järve hüved on heal tasemel
.....➔

SOTSIAAL-KULTUURILISTE VÄÄRTUSTE KAARDISTAMINE

6 astmeline lähenemine

Testala:
(Pärnu laht
Pärnu jõgi)

ASTE	KIRJELDUS
1. ULATUSE MÄÄRATLEMINE	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Eesmärk ▪ Vastajate geograafiline asukoht ▪ Ajaline skaala ▪ Valimi suurus ja tunnused
2. PPGIS LOOMINE	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Uuringu koostamine/kujundamine ▪ Kaardistuse skaala määratlemine ▪ Kodeerimine
3. KOMMUNIKATSIOON/ KAMPAANIA	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kampania kestvuse määramine ▪ Meedia väljundi määratlemine: Facebook, Twitter, brošüürid, jne.
4. ANDMETE KOGUMINE	<ul style="list-style-type: none"> ▪ PPGIS kestvuse määratlemine
5. KAARDISTATUD PPGIS ANDMETE ANALÜÜS	<ul style="list-style-type: none"> ▪ R indeks ▪ K funktsioonid ▪ Tulipunktide analüüs ▪ Maastikumeetrika
6. HINDAMINE	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kaardistatud info kinnitamine ▪ Valimi representatiivsuse hindamine

SOTSIAAL-KULTUURILISTE VÄÄRTUSTE KAARDISTAMINE

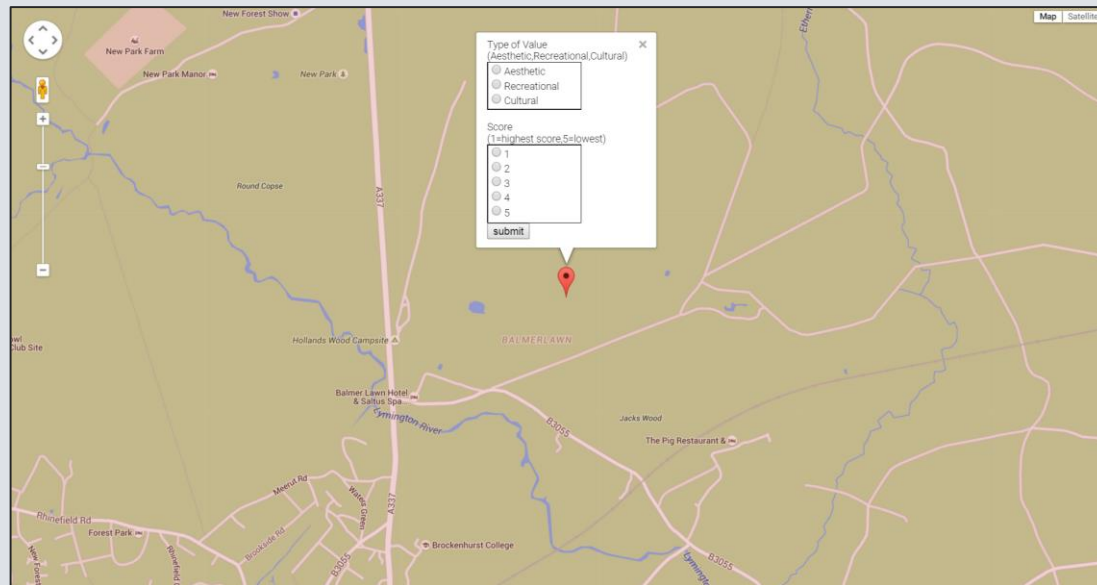
Meetod: PPGIS

Platvorm: Mapita

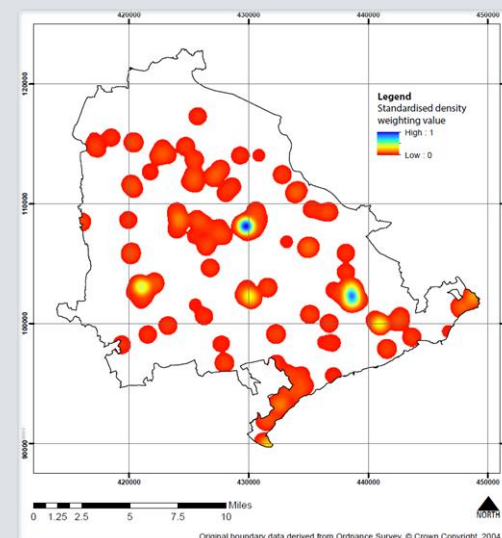
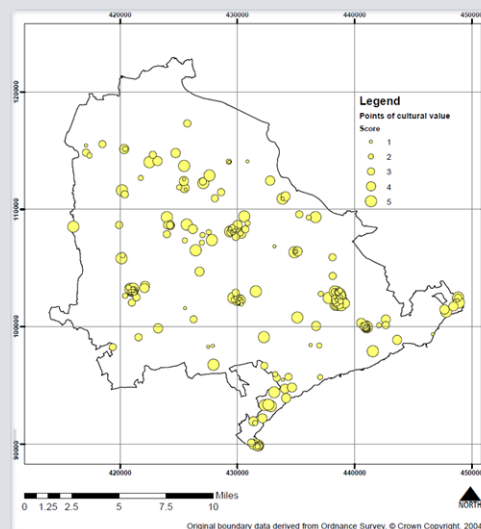
(Platvormi kasutamise hinnapakkumine oli 2700,-)

Planeeritud uuringu küsimused olid järgnevad:

- Palun määratleda külastatud ala asukoht kaardil;
- Kuidas Te hindate külastuse kvaliteeti (väga hea, hea, keskmine, halb, väga halb);
- Mitu korda Te antud ala 2015 aastal külastasite;
- Mis aastaajal Te antud ala külastasite;
- Millist tegevust Te antud alal harrastasite (tervisesport, puhkamine, matkamine, linnuvaatlus, päevitamine, ujumine, kalastamine, veesport, purjetamine/laevasõit, muu)
- Kuidas Te hindate alale ligipääsu ja sealset infrastruktuuri (väga hea, hea, keskmine, halb, väga halb);
- Kuidas Te hindate antud ala rekreatsioonilist väärtust (väga hea, hea, keskmine, halb, väga halb);
- Kuidas Te hindate antud ala esteetilist väärtust (väga hea, hea, keskmine, halb, väga halb);
- Kuidas Te hindate antud ala kultuurilist väärtust (väga hea, hea, keskmine, halb, väga halb).

(Arjan Gosal; New Forest National Park)

ÖST KAARDISTAMIST TULEB KÄSITLEDA TERVIKUNA, MITTE TESTALA TASANDIL

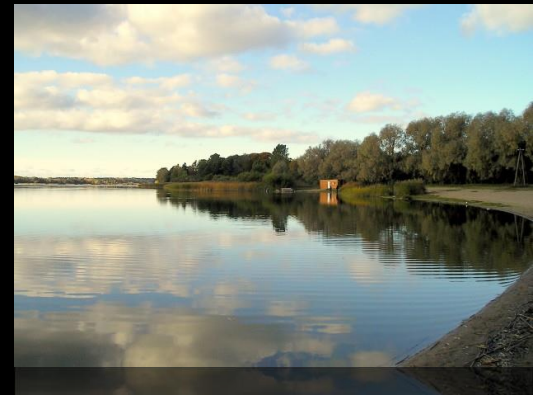
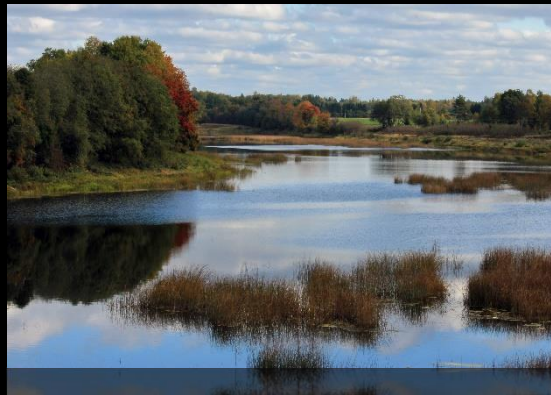
TIHTILUGU PUUDUVAD KAARDISTAMISEKS VAJALIKUD ANDMED

Nt. võib esineda raskusi kaardistamiseks sobivate indikaatorite leidmisel; andmete kogumine võib olla kulukas; andmed ei kata kõiki veekogusid.

KAARDISTAMIST PEAB LÄBI VIIMA OMA ALA EKSPERT

Oluline on tagada ühtlus (nt legendide ja värvideskeemide kasutamine) kaartide koostamisel; tagada uusimate andmete kasutus kaartide koostamisel; vajalik on tunda GIS-i spetsiifikat.

AITÄH!